

О. А. Чуваков

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права,
кримінального процесу і криміналістики

ДИВЕРСІЯ І ТЕРОРИЗМ: ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Диверсія за багатьма ознаками збігається з терористичним актом. Проте є певні особливості, які й відмежовують ці злочини один від одного.

Диверсія (від лат. *diversio* відхилення, відвернення) — підривні дії (підпали, руйнування і тому подібне), здійснювані спеціально підготовленими агентами або групами в мирний і воєнний час на території якої-небудь держави [1, с. 457].

Об'єктивна сторона диверсії полягає у вчиненні: вибухів, підпалів чи інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їх здоров'ю; вибухів, підпалів чи інших дій, спрямованих на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення; дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, на масове отруєння, на поширення епідемій, епізоотій та епіфітотій.

Таким чином, сутність диверсії визначається сукупністю ознак, характерних рис та істотних особливостей, що притамані диверсії як воєнно-політичній та правовій категорії, які складають її внутрішній зміст. Диверсія, перш за все, спрямована на ослаблення держави, завдання великої шкоди її економічній системі [2, с. 147].

Об'єктивна сторона терористичного акту характеризується його спрямованістю на спричинення шкоди невизначеному широкому колу осіб і тим, що він вчинюється загальнонебезпечним способом, пов'язаним із спричиненням шкоди особі, а також із знищенням чи пошкодженням матеріальних об'єктів. До того ж завдання шкоди матеріальним об'єктам за своєю суттю є не чим іншим, як формою психічного тиску на людей, способом їх залякування. Це свідчить, що саме тероризм становить загрозу безпеці суспільства: призводить до численних людських жертв, значних матеріальних збитків, дестабілізує обстановку у державі, формує негативну мораль-

но-психологічну атмосферу, відчуття страху громадян за своє життя.

Отже, ці поняття різні, хоча їх спільність в тому, що вони характеризують спрямованість, з одного боку, на завдання фізичної шкоди необмежено широкому колу осіб, а з іншого боку на пошкодження або знищення матеріальних об'єктів.

Незважаючи на певну спільність ознак об'єктивної сторони диверсії та тероризму, можна визначити деякі принципіальні відмінності між явищами, які ми розглядаємо.

По-перше, якщо у ст. 113 КК України (диверсія) нам даний вичерпний перелік злочинних діянь, то до тероризму, крім названих безпосередньо ст. 258, відносяться самі різноманітні інші дії. Тобто тероризм — це здійснення, підготовка або загроза здійснення вибуху, підпалу або інших дій, які створюють небезпечність для життя або здоров'я людини або загрозу настання тяжких наслідків, якщо вони здійснені з метою примушення органів державної влади, органів місцевого самоврядування або повноважних осіб, міжнародних організацій або їх представників, а також фізичних, юридичних осіб здійснити певну дію або утримання від її здійснення, спрямовані на залякування населення, провокацію війни або воєнних конфліктів, які призведуть до міжнародних ускладнень [3, с. 668]. Також істотною роз'єднуючою ознакою є ультимативність дій при тероризмі.

По-друге, якщо при диверсії дії злочинців спрямовані на заподіяння суттєвої шкоди економічній системі держави [4, с. 247], то при тероризмі — на залякування населення, дестабілізацію обстановки. Головна мета диверсії складається головним чином в послабленні держави, а тероризму — в залякуванні населення, примушуванні до прийняття рішень або утримання від цього прийняття.

У цьому випадку ціль є основною ознакою, за якою можливо провести розмежування між зазначеними злочинами.

Крім зазначеної ознаки, щодо диверсії і тероризму можна виділити й інші ознаки.

Так, диверсант зазвичай діє тайно, а терорист — демонстративно, привертає до себе увагу засобів масової інформації та населення, тобто терористи нерідко афішують свою злочинну діяльність. У деяких випадках навіть спостерігається їх праг-

нення до присвоєння відповідальності за наслідки нещасних випадків, до яких вони не мали ніякого відношення. Такий випадок мав місце в Росії при катастрофі одного з житлових будинків через загоряння природного газу.

Таким чином, саме за ознакою спеціальної мети (не враховуючи деяких інших ознак) тероризм треба відмежовувати від такого суміжного умисного злочину, як диверсія. Тобто ціль є такою визначальною ознакою, що дозволяє розмежувати ці суспільно небезпечні діяння.

Однак, виділення й інших ознак дозволяє сформулювати досить повне уявлення про існуючі розходження у розглянутих злочинах.

Література

1. Большая советская энциклопедия [Текст] : в 30 томах / гл. ред. А. М. Прохоров. — М. : Советская энциклопедия, 1975. — Т. 5. — 1350 с.
2. Литвак О. М. Держава і злочинність [Текст] / О. М. Литвак. — К. : Атіка, 2004. — 302 с.
3. Навроцький В. О. Кримінальне право України. Особлива частина: курс лекцій [Текст] / В. О. Навроцький. — К. : Знання, 2000. — 771 с.
4. Уголовный кодекс Украины. Комментарий [Текст]. — 5-е издание / под ред. Е. Л. Стрельцова. — Харьков : Одиссей, 2008. — 872 с.